

İnsanın ruhuna konulan üç kuvve: Kuvve-i Şehviye, Gazabiye, Akliye

[Bununla ilgili slaytı indirmek için tıklayınız.](#)

Kuvve, selahiyet, iktidar, güç, fikir, niyet, hasse, duygu ve meleke gibi manalara gelir.

Kuvve-i Şehviye

Kuvve-i şehviye, menfaatları celb ve cezbeden kuvvedir. Yemek, içmek, uyumak ve konuşmak gibi şeyler kuvve-i şehviyedendir.

İffet, kanaat, nezahat ve seha kuvve-i şehviyenin önemli kısımlarındandır. İffet, nefsinin haram olan şeylerden muhafaza etmek, kanaat, elindeki nimetlere rıza gösterip haris olmamak, nezahat, çirkin ve rezil olan şeylerden kendini muhafaza etmek, seha ise, insanın kendi istek ve arzusuyla muhtaç olanlara yardımda bulunmasıdır. Seha, ahlâk-ı hasenenin en mühimlerindenidir.

Diğer kuvveler gibi, kuvve-i şehviyenin de üç mertebesi vardır

“Kuvve-i şehviyenin tefrit mertebesi humuddur ki; ne helâle

ve ne de harama şehveti, iştihası yoktur. İfrat mertebesi fücurdur ki; namusları ve ırzları payimal etmek iştihasında olur. Vasat mertebesi ise iffettir ki; helâline şehveti var, harama yoktur.”

“Ve keza kuvve-i şehviyesi haddi aşarsa heva-i nefse tâbi olur, kalbinden şefkat-i cinsiye zâil olur, kendisi berbad olacağı gibi başkalarını da berbad edecektir.”

İnsanın hayatı, her zaman ifrat ve tefritten uzak ve daima istikamet üzere olmalıdır. Her meselede olduğu gibi. yemesi, uyuması ve konuşması hep ölçülü, israftan uzak ve sünnete uygun olmalıdır. Nitekim “Yiyin, için; fakat israf etmeyin.” ayeti bunu emretmektedir.

Kuvve-i gadabiyye

Kuvve-i gadabiyye, gerek nefisten ve gerekse hariçten gelen tehlikelere karşı insanın kendini muhafaza etmesi için Allah'ın bahsettiği bir müdafaa ve dafia kuvvesidir.

Bu hasse ve meziyet akıl ve hikmete uygun olarak ihtiyatlı bir şekilde istimal edilmeli, ifrat ve tefritten kaçınılmalıdır. Kuvve-i gadabiyenin de ifrat, tefrit ve vasat mertebeleri vardır.

Evet, “kuvve-i gazabiyenin tefrit mertebesi cebanettir ki, korkulmayan şeylerden bile korkar. İfrat mertebesi tehevüdüdür ki, ne maddî ve ne manevî hiç bir şeyden korkmaz. Bütün istibdadlar, tahakkümler, zulümler bu mertebenin mahsulüdür. Vasat mertebesi ise şecâattir ki; hukuk-u diniye ve dünyeviyesi için canını feda eder, meşru' olmayan şeylere karışmaz.”

“Ve keza kuvve-i gazabiyesi hadd-i vasatı tecavüz ederse, hayat-ı içtimaiyenin hem yüzünü, hem astarını yırtar, altüst eder.”

Eğer bir insan, öfkesinde ifrata giderse, o öfke, onun ruhunu yakar ve aklını perişan eder. Çünkü öfke akl-ı selimin ve mantığın düşmanıdır.

Akıl, düşünme ve tefekkür hassası olan bir kuvve-i kudsiyedir ve mahiyetinin anlaşılması mümkün olmayan ilahî bir sırdır. Akıl, hayrı ve şerri birbirinden ayıran, insanı doğru yola sevk eden ilahî bir nurdur.

Eserden müessire intikale vesile olan bir idrak aletidir. Zira akıl, insanı göz ile görünen eserden, görünmeyen ve müessir-i hakiki olan Cenab-ı Hakka götürür.

Allah'ın insanlara ihsan ettiği nimetlerin en büyüğü ve en hayırlısı akıldır. Akıl öyle bir nimettir ki, din de, dünya da onunla anlaşılır ve onunla kazanılır. Bütün eşyanın mahiyet ve hakikati onunla idrak olunur ve inkişaf eder.

İlimsiz akıl her zaman sırat-ı müstakimde yürüyemez, ufku her şeyi kuşatamaz. Çoğu zaman hayırdan ziyade şerre alet olur. Çünkü akıl mahlûktur ve sınırlıdır. İlim ise Allah'ın sıfatıdır ve sonsuzdur. Bundan dolayıdır ki, insanları irşat için, kitaplar; peygamberler ve mürşitler gönderilmiştir. Kuvve-i akliyenin de üç mertebesi vardır.

“... kuvve-i akliyenin tefrit mertebesi gabavettir ki, hiç bir şeyden haberi olmaz. İfrat mertebesi cerbezendir ki; hakkı bâtil, bâtili hak suretinde gösterecek kadar aldatıcı bir zekâyâ mâlik olur. Vasat mertebesi ise hikmettir ki; hakkı hak bilir imtisal eder, bâtili bâtil bilir içtinab eder.”

“Evet fâsık olan kimsenin kuvve-i akliye ve fikriyesi itidali kaybedip safsatalara düşerse, itikadata ait rabitaları kesmekle, hayat-ı ebediyesini yırtar atar.”

İlim ve medeniyet sahasındaki terakkiler, akılla gerçekleştirildiği gibi, manevîyat sahasındaki terakki de yine akıl sayesinde meydana gelmiştir.